

3. Leven en dood

In Paulus' brieven is een duidelijke spanning aanwezig: onzeker of hij levend vrijkomt enerzijds, vertrouwen én verlangen om bij Christus te zijn anderzijds, én bereidheid om te 'blijven' voor de ander. De brief aan de Filippenzen en die aan de Kolossenzen hebben een heel eigen invalshoek:

In **Filippenzen** gaat "leven/dood" vaak over de rauwe werkelijkheid: onzekerheid over Paulus' lot (vrij komen of executie, en de manier waarop hij hiermee omgaat).

In **Kolossenzen** gaat het opvallend vaak over theologische identiteit: gestorven/opgewekt met Christus en dus een "nu al anders leven".

Hieronder bekijken we enkele kernpassages uit beide brieven. Dit kan dienen als springplank om zelf te bezinnen...

Paulus gebruikt veelal gedachten, woorden, beelden en doet uitspraken die voor veel christenen vertrouwd aandoen (en dan nog...), maar voor mensen om ons heen die niet kerkelijk zijn is een en ander vaak moeilijk te begrijpen. Probeer de gedachten in de verzen die hieronder voorgesteld worden eens te verwoorden in eenvoudige, klare taal die iedereen kan begrijpen.

Leven en dood in de brief aan de Filippenzen

- **Fil 1:20–26** Kerngedachte: *"leven is Christus... sterven is winst"*. Paulus zit in innerlijke tweestrijd:
 - Heengaan en met Christus zijn. Een begrijpelijk verlangen als je weet hoe stormachtig en gevaarlijk zijn leven was (zie bv. 2 Kor 11:23-29 waar Paulus een opsomming doet van zijn talloze ontberingen) en hij zo vaak de dood in de ogen kijkt.
 - Blijven: *"Als ik blijf leven, kan ik vruchtbaar werk doen..."* - *"omwille van u is het beter dat ik blijf leven..."* Leven in het besef dat je veel kunt betekenen voor anderen (en voor de gemeente: hun vooruitgang, hun vreugde en moed. Dit houdt een bereidheid in om je focus, je liefde en je inspanningen te verplaatsen van 'wat ik wil' naar 'wat anderen nodig hebben'. In gevangenschap krijgt het leven toch weer inhoud.Dood als "winst": geen morbide doodsverlangen, maar Christusverlangen. Fil 1:21. "Winst" betekent: meer nabijheid van Christus, niet: ontsnappen aan moeilijkheden en pijn. Tegelijk realiteitszin (de gevangenis is hard, die onzekerheid vreet) en hoop (Christus is nabij in leven én sterven).
- **Fil 2:17–18** – *"Ook al zou mijn bloed als een offer worden uitgegoten, samen met het offer dat u brengt door de dienst van uw geloof, toch ben ik vol vreugde, samen met u allen."* Paulus ziet zichzelf als een *"plengoffer"* dat uitgegoten kan worden: sterven als dienst voor God. Tegelijk blijft hij wel plannen, sturen, zorgen, bemoedigen (Fil 2–4). Dus: **bereid tot sterven**, maar **toegewijd aan leven**.
- **Fil 2:25–30** – Epafroditus "bijna gestorven": *"Hij was inderdaad ziek en is bijna gestorven, maar God heeft zich over hem ontfermd. En niet alleen over hem, ook over mij: hij heeft me nog meer verdriet bespaard. (...) Heeft door zijn werk voor Christus oog in oog met de dood gestaan. Hij heeft zijn leven op het spel gezet om mij de hulp te geven die u niet kon bieden. (2:27; 30) Je leven riskeren in dienst van het evangelie (en om anderen te helpen) ..."*
- **Fil 3:10–11** – *"Ik wil Christus kennen en de kracht van zijn opstanding ervaren, ik wil delen in zijn lijden en aan hem gelijk worden in zijn dood, in de hoop misschien ook zelf uit de dood op te staan."* Paulus had er vertrouwen in dat dood niet het absolute einde is. Voor hem betekende verbonden zijn met Christus: leven met Christus, sterven met Christus, opgewekt worden met Christus.
- **Fil 3:17–21** – Leven als volgeling: *"Volg mij na, broeders en zusters, en kijk naar hen die leven volgens het voorbeeld dat wij u gegeven hebben. ¹⁸Ik heb u al vaak gezegd, en zeg nu zelfs met tranen in mijn ogen: velen leven als vijand van het kruis van Christus ¹⁹en gaan hun ondergang*

tegemoet. Hun god is hun buik, hun eer is schaamteloosheid en hun aandacht is alleen gericht op aardse zaken. ²⁰Maar wij hebben ons burgerrecht in de hemel, en van daar verwachten wij onze redder, de Heer Jezus Christus. ²¹Met de kracht waarmee hij in staat is alles aan zich te onderwerpen, zal hij ons armzalig lichaam gelijkmaken aan zijn verheerlijkt lichaam.” Goed leven, mooi leven... ons burgerschap is immers in de hemel.

- **Fil 4:11–13** – Een “leven” dat niet afhangt van omstandigheden (gevangenis inbegrepen). “Ik zeg dit niet omdat ik gebrek lijd; ik heb geleerd om in alle omstandigheden voor mezelf te zorgen. ¹²Ik weet wat het is om gebrek te lijden, maar ook wat het is om in rijkdom te leven. Ik heb alles aan den lijve ondervonden: overvloed en honger, rijkdom en gebrek. ¹³Ik ben tegen alles bestand door hem die mij kracht geeft.” Hier nog eens het korte citaat dat je ook in vorige studie kon lezen: “Niet zozeer wat wel of niet gebeurt is belangrijk, wel wat je doet met wat wel of niet gebeurt...”

- Wat bedoelt Paulus met **‘leven is Christus’**? Wat zou hij niet bedoelen?
- **‘Sterven is winst...’** Flirt dit niet met een ongezond doodsverlangen? Anderzijds, kun jij soms begrip opbrengen voor mensen die in specifieke situaties verlangen om te sterven?
- Paulus verkiest om te ‘blijven’. Waarom? En is er een **verschil tussen dienstbaarheid en onbegrensde zelfopoffering**? Hoe kun je een gezond evenwicht vinden tussen ‘leven voor jezelf’ en ‘leven voor de ander’?
- **Je leven als offer voor God...** Wil God dit echt? Doe je hem daar plezier mee? Hoe kun of moet je dit begrijpen?
- **Blij zijn**, ook als je leven ‘uitgegoten wordt’... Wat betekent dit? Hoe kun je dan blij zijn?
- In welke mate speelt **‘opstanding’** een rol in je geloof, je gedachten, je toekomstperspectief? Hoe stel jij je de opstanding voor?
- **Je leven riskeren** voor het evangelie en/of voor anderen... Hoe sta jij hier tegenover? Moet dat echt? Ja - nee - misschien - ...?
- **“God heeft zich over Epafrodites ontfermd ...”** Hij werd gespaard (omwille van zijn evangeliewerk?)... En wat als mensen niet gespaard worden (wat helaas vaak realiteit is)? Hoe hiermee omgaan?
- Zolang je leeft, doe dat **op een mooie manier**. Bespreek samen wat Paulus hierover zegt in Fil 3:17-21.
- Hoe reageer je op Paulus’ uitspraak **‘volg mij na’**. Moeten wij allemaal op Paulus lijken, hetzelfde denken, hetzelfde beleven en doorstaan? Nota: In het Grieks staat er eigenlijk ‘mede-navolgers’: samen Christus volgen... Hoe ziet dat eruit in het dagelijkse leven?
- **‘Burgerrecht of burgerschap in de hemel’**... Vooral uitkijken naar het paradijs (later) en het leven nu verwaarlozen? Of is het eerder: toekomstperspectief dat het heden kleurt?
- **Een leven dat niet afhangt van omstandigheden...** Hoe kom je tot zo’n levensinstelling? En waar haal jij je kracht om “tegen alles bestand te zijn” zoals Paulus schrijft?

Leven en dood in de brief aan de Kolossenzen

In zijn brief aan de Kolossenzen spreekt Paulus op een andere manier over leven en sterven. Uiteraard heeft hij het ook over zijn lijden (hij zit nog maar eens in de gevangenis) omwille van het evangelie (Kol 1:24,25). Leven en dood hebben echter niet enkel te maken met fysische processen.

- **Kol 2:12–13** – Het beeld van de doop suggereert dood en nieuw leven (een nieuwe werkelijkheid). *“Toen u gedoopt werd bent u met hem begraven, en met hem bent u ook tot leven gewekt, omdat u gelooft in de kracht van God die hem uit de dood heeft opgewekt. U was dood door uw zonden en door uw onbesneden staat, maar God heeft u samen met Christus levend gemaakt toen hij ons al onze zonden kwijtschold.”* Het Griekse woord dood kan fysieke dood betekenen, maar ook gees-

telijke dood. In dat laatste geval kan dood ook betekenen: zonder leven dat zich bewust is van en toegewijd aan God (en zijn levensproject), ook krachteloos, nutteloos, zonder uitwerking.

- **Kol 2:20,21** – *“Als u met Christus dood bent voor de machten van de wereld, waarom laat u zich dan geboden opleggen alsof u nog in de wereld leeft? ‘Raak dit niet aan, proef dat niet, blijf daarvan af’ – ²²het zijn menselijke voorschriften en principes”* De symbolische dood wordt voorgesteld als een radicale breuk met oude machten, patronen en regels. Het woord ‘machten’ betekent eigenlijk ‘basiselementen’ die alles bepalen.
- **Kol 3:1–4** – Wanneer je met Christus bent ‘gestorven en weer opgewekt’, dan heeft dat een invloed op je denken en je leven: *“Als u nu met Christus uit de dood bent opgewekt, streef dan naar wat boven is, waar Christus zit aan de rechterhand van God. ²Richt u op wat boven is, niet op wat op aarde is. ³U bent immers gestorven, en uw leven ligt met Christus verborgen in God. En wanneer Christus, uw leven, verschijnt, zult ook u, samen met hem, in luister verschijnen.”*
“Richt u op wat boven is!” In zijn brief aan de Filippenzen vulde Paulus een en ander in: *“Schenk aandacht aan alles wat waar is, alles wat edel is, alles wat rechtvaardig is, alles wat zuiver is, alles wat lieflijk is, alles wat eervol is, kortom, aan alles wat deugdzaam is en lof verdient.”* (Fil 4:8)
Bovendien biedt het zekerheid en veiligheid (*uw leven verborgen in God*) en opent het een nieuw toekomstperspectief (*“samen met Christus in luister verschijnen*).
- **Kol 3:5–10** – Paulus spoort zijn mede ‘nieuw-geborenen’ aan om het oude leven af te leggen: *“Laat dus wat aards in u is afsterven: ontucht, zedeloosheid, hartstocht, lage begeerten en ook hebzucht – hebzucht is afgoderij –, ⁶want om deze dingen treft Gods toorn degenen die hem ongehoorzaam zijn. ⁷Vroeger hebt u ook die weg gevolgd en zo geleefd, ⁸maar nu moet u alles wat slecht is opgeven: woede en drift, vloeken en schelden. ⁹Bedrieg elkaar niet, nu u de oude mens en zijn leefwijze afgelegd hebt ¹⁰en de nieuwe mens hebt aangetrokken, die steeds vernieuwd wordt naar het beeld van zijn schepper en zo tot inzicht komt.”* Bepaalde zaken ‘afleggen’ en andere ‘aantrekken’. Leven als een nieuw of ander soort mens. Met toch een interessant (en misschien interpellierend) gegeven: een nieuwe mens die “steeds vernieuwd wordt naar het beeld van de schepper en zo tot inzicht komt”.

- **“Dood door uw zonden...”** Omschrijf dat eens. Wat houdt het precies en concreet in? Je bent toch niet dood? Op welke manier kunnen zonden iemand ‘doden’ (zonder daarom te spreken van veroordelen)?
- **“... levend gemaakt toen hij ons al onze zonden kwijtschold.”** Het Griekse woord betekent: levend maken, leven verwekken, versterken, levendig maken. Het wordt ook gebruikt voor een zaadje dat ontkiemt, groeit en vrucht draagt. Reactie?
- Wat zouden die **‘oude patronen’** die we moeten loslaten zoal kunnen zijn? Welke patronen zijn vandaag nog herkenbaar, zonder moralistisch te worden?
- Welke **macht/machten** kan/kunnen mensen, misschien ook jou, beheersen? Angst, mensen, schuld, status, minderwaardigheidsgevoel, materialisme, gemakzucht, wrok, ...?
- **“Richt u op wat boven is”**... Betekent dit dat we ‘zweverig’ moeten worden? Of dat we ‘gewone gedachten’ zoveel mogelijk moeten vermijden? Helpt Filippenzen 4:8 om dit beter te begrijpen?
- **Persoonlijke bezinning:**
Welke houding/gedrag/gedachte wil ik “laten sterven” omdat het niet past bij ‘mijn leven met Christus’?
Welke Christus-houding wil ik concreet “aantrekken” deze week? (bv. geduld, vergevingsgezindheid, waarheid, mildheid, ...)?